

УДК 343.98

DOI 10.33244/2617-4154.2(19).2025.266-273

О. В. Чернецька,

канд. юрид. наук, доцент,

Державний податковий університет

e-mail: lena_chernetska@ukr.net

ORCID ID 0000-0001-8303-334X

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У статті розглянуто особливості міжнародного співробітництва правоохоронних органів під час розслідування воєнних кримінальних правопорушень. Зазначено, що дослідження міжнародної співпраці у розслідуванні воєнних кримінальних правопорушень є надзвичайно актуальним у сучасних умовах, зокрема в контексті ведення повномасштабної війни на території України. Ефективне розслідування таких кримінально-протиправних посягань вимагає тісної взаємодії між державними органами, міжнародними інституціями та громадянським суспільством.

Доведено, що співпраця держав у розслідуванні воєнних кримінальних правопорушень є ключовим елементом забезпечення справедливості та покарання винних осіб. Вона охоплює обмін інформацією, створення спільних слідчих груп, екстрадицію підозрюваних та інші форми взаємодії. Завдяки такій співпраці міжнародне співтовариство може ефективно реагувати на серйозні порушення міжнародного права.

Зроблено висновок, що створення спільних слідчих груп дає змогу об'єднати ресурси та експертизу різних країн для ефективного розслідування воєнних кримінальних правопорушень. Наприклад, у березні 2022 року Україна, Литва та Польща утворили спільну слідчу групу для розслідування злочинів агресії та воєнних кримінальних правопорушень, вчинених російською федерацією. Пізніше до цієї групи приєдналися Естонія, Латвія та Словаччина. Ця група стала однією з найбільших у історії діяльності Євроюсту.

Визначено, що розслідування воєнних кримінальних правопорушень є складним та ресурсозатратним процесом, який вимагає тісної співпраці між державами. Зарубіжні країни надають Україні різноманітну допомогу в цій сфері, охоплюючи правову експертизу, технічну підтримку та участь у спільних слідчих групах.

Виокремлено основні напрями допомоги зарубіжних країн під час розслідування кримінальних правопорушень:

1. **Правова та технічна підтримка.** Міжнародні партнери, зокрема країни Європейського Союзу, надають Україні правову експертизу та технічну допомогу для ефективного розслідування воєнних злочинів. Це охоплює навчання персоналу, обмін досвідом та надання необхідних ресурсів.

2. *Фінансова підтримка.* Фінансування зовнішньої допомоги, зокрема від Сполучених Штатів Америки, є важливим для забезпечення ресурсами органів, що займаються розслідуванням воєнних злочинів. Однак замороження такого фінансування може негативно вплинути на можливості проведення розслідувань.

3. *Участь у міжнародних слідчих групах.* Створення спільних слідчих груп, до яких долучаються представники різних країн, дає змогу об'єднати ресурси та експертизу для ефективного розслідування. Наприклад, Україна, Литва та Польща створили спільну слідчу групу для розслідування злочинів агресії та воєнних кримінальних правопорушень, вчинених російською федерацією.

4. *Співпраця з міжнародними організаціями.* Інтерпол надає Україні доступ до своїх інструментів для розслідування воєнних кримінальних правопорушень, що сприяє ефективному обміну інформацією та координації дій між правоохоронними органами різних країн.

Ключові слова: воєнні злочини, розслідування, Міжнародний кримінальний суд, міжнародне співробітництво, кримінальні правопорушення проти миру та безпеки людства, зарубіжний досвід.

Постановка проблеми. Дослідження міжнародної співпраці в розслідуванні воєнних кримінальних правопорушень є надзвичайно актуальним у сучасних умовах, зокрема в контексті ведення повномасштабної війни на території України. Ефективне розслідування таких кримінально-протиправних посягань вимагає тісної взаємодії між державними органами, міжнародними інституціями та громадянським суспільством.

За офіційними даними, станом на 14 березня 2023 року в Україні було зареєстровано 71 147 воєнних кримінальних правопорушень. Це підкреслює необхідність масштабної та скоординованої роботи правоохоронних органів і міжнародних партнерів для ефективного розслідування та притягнення винних до відповідальності.

Представники правоохоронних органів відзначають труднощі у проведенні таких розслідувань, зокрема, масштаби вчинених незаконних діянь, законодавчі перепони, а також недостатність ресурсів та спеціалізованих знань для розслідування воєнних кримінальних правопорушень. Тому міжнародні організації, як-от Міжнародний кримінальний суд, відіграють ключову роль у розслідуванні найсерйозніших злочинів, зокрема геноцид, злочини проти людяності та воєнні кримінальні правопорушення. Співпраця з цим судом та іншими міжнародними судами є важливою для забезпечення відповідальності за вчинені кримінально-протиправні посягання.

Отже, дослідження міжнародної співпраці в розслідуванні воєнних кримінальних правопорушень є надзвичайно важливим для розуміння та вдосконалення механізмів правосуддя в умовах збройних конфліктів, сприяє розвитку ефективних напрямів боротьби з impunity, покращенню координації між різними гравцями та забезпеченню справедливості для жертв воєнних кримінальних правопорушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міжнародного співробітництва під час розслідування воєнних кримінальних правопорушень вивчали такі вчені та практики, як Ю. Л. Белоусов, І. В. Гловюк, О. М. Дуфенюк, В. В. Кікінчук, О. М. Литвинов,

Ю. В. Орлов, М. І. Пашковський, О. В. Пчеліна, В. В. Романюк, Т. І. Савчук, Г. К. Тетерятник, Т. Г. Фоміна, М. С. Цуцкірідзе тощо. Але, зважаючи на поширення таких кримінальних правопорушень, відсутність комплексних досліджень цієї проблематики, очевидним є той факт, що велика кількість питань по сьогодні залишається дискусійною та невирішеною.

Постановка завдання. Метою цього дослідження є теоретичний аналіз та розгляд основних напрямів міжнародного співробітництва під час розслідування воєнних кримінальних правопорушень, їхнє вдосконалення і перспективи запровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу. Варто почати з того, що співпраця держав у розслідуванні воєнних кримінальних правопорушень є ключовим елементом забезпечення справедливості та покарання винних осіб. Вона охоплює обмін інформацією, створення спільних слідчих груп, екстрадицію підозрюваних та інші форми взаємодії. Завдяки такій співпраці міжнародне співтовариство може ефективно реагувати на серйозні порушення міжнародного права.

Держави укладають міжнародні договори, які регламентують співробітництво у розслідуванні та переслідуванні воєнних кримінальних правопорушень. Наприклад, Люблянсько-Гаазька конвенція, підписана 2023 року, спрямована на зміцнення міждержавної співпраці в розслідуванні та покаранні за геноцид, злочини проти людяності та воєнні кримінальні правопорушення. Варто зазначити, що Україна стала однією з 34 країн-підписантів цієї конвенції.

Як уже зазначали, міжнародна співпраця є ключовим елементом у розслідуванні воєнних кримінальних правопорушень, оскільки вони часто мають транснаціональний характер і вимагають скоординованих зусиль різних держав та міжнародних організацій. В умовах війни ця співпраця стає ще більш актуальною. Основними напрямками такої міжнародної співпраці є:

1. *Створення спільних слідчих груп.* Створення ССГ дає змогу об'єднати ресурси та експертизу різних країн для ефективного розслідування воєнних кримінальних правопорушень. Наприклад, у березні 2022 року Україна, Литва та Польща утворили спільну слідчу групу для розслідування злочинів агресії та воєнних кримінальних правопорушень, вчинених Російською Федерацією. Пізніше до цієї групи приєдналися Естонія, Латвія та Словаччина. Ця група стала однією з найбільших у історії діяльності Євроюсту.

2. *Консультативні групи та навчання.* Міжнародні партнери надають Україні стратегічні поради, оперативну допомогу та проводять навчання для покращення розслідувань. Наприклад, Дорадча група з розслідування воєнних злочинів і злочинів проти людяності об'єднує експертів з ЄС, США та Великої Британії для надання допомоги в таких сферах, як дослідження місць кримінальних правопорушень, судово-медичні експертизи та збір доказів [1].

3. *Правова допомога та обмін інформацією.* Міжнародні угоди та конвенції сприяють наданню взаємної правової допомоги, зокрема видачу злочинців та обмін доказами. Це забезпечує ефективне переслідування осіб, підозрюваних у воєнних злочинах, незалежно від їхнього місцезнаходження [2].

4. *Співпраця з міжнародними судовими інституціями.* Співпраця з Міжнародним кримінальним судом та іншими міжнародними судовими органами є важливою для забезпечення відповідальності за воєнні кримінальні правопорушення. Хоча не всі країни є учасниками МКС, співпраця з цим судом може охоплювати обмін інформацією та спільні розслідування [3].

Україна активно співпрацює з Міжнародним кримінальним судом у розслідуванні воєнних кримінальних правопорушень, вчинених під час збройного конфлікту з російською федерацією [4].

2022 року Верховна Рада України ухвалила закон, який регламентує порядок співробітництва з МКС. Цей закон визначає обсяг і порядок співробітництва, а також установлює повноваження центральних органів, зокрема Офісу Генерального прокурора та Міністерства юстиції України, у взаємодії з МКС. Україна активно взаємодіє з МКС через створення спільних слідчих груп. Ці групи займаються документуванням та розслідуванням воєнних кримінальних правопорушень, що сприяє ефективному збору доказів та підготовці справ для судового розгляду. У рамках співпраці з МКС проводяться навчання для правозахисників щодо правильного документування воєнних кримінальних правопорушень, що сприяє підвищенню ефективності збору доказів та їх передачі до Офісу прокурора МКС. Офіс Генерального прокурора відповідає за розгляд та виконання прохань МКС щодо розслідування та судового розгляду, тоді як Міністерство юстиції України займається виконанням вироків та інших рішень МКС.

5. *Участь у розслідуванні міжнародних організацій.* Організації, як-от Європол, активно долучаються до розслідувань, надаючи аналітичну та оперативну підтримку. Наприклад, Європол приєднався до спільної слідчої групи, що розслідує воєнні злочини, вчинені росією в Україні [5].

6. *Удосконалення нормативно-правової бази.* Міжнародні конвенції, як-от Конвенція про міжнародне співробітництво під час розслідування та переслідування злочинів геноциду, злочинів проти людяності та воєнних кримінальних правопорушень, створюють правову основу для співпраці між державами в розслідуванні та переслідуванні таких діянь.

У травні 2022 року було створено Консультативну групу з розслідування злочинів, вчинених росією в Україні, до якої увійшли експерти з ЄС, США та Великої Британії. Ця група надає стратегічні поради, оперативну допомогу та проводить навчання у сферах, пов'язаних з розслідуванням воєнних кримінальних правопорушень.

Варто зазначити, що міжнародна співпраця під час розслідування воєнних кримінальних правопорушень є невід'ємною частиною глобальних зусиль щодо забезпечення правосуддя та відповідальності. Вона сприяє обміну знаннями, ресурсами та доказами, що є критично важливим для ефективного розслідування та переслідування осіб, відповідальних за найтяжчі злочини.

Проте на практиці виникають проблеми в реалізації міжнародного механізму співробітництва в розслідуванні воєнних кримінальних правопорушень. Найбільш розповсюдженими є:

1. *Правові та процесуальні розбіжності.* Відмінності в національних правових системах можуть ускладнювати взаємодію між державами під час розслідувань. Наприклад,

різні підходи до кваліфікації кримінальних правопорушень або процедур обміну доказами можуть створювати труднощі у співпраці.

2. *Політичні та дипломатичні чинники.* Міжнародна політика може впливати на готовність держав співпрацювати в розслідуваннях воєнних кримінальних правопорушень. Геополітичні інтереси та альянси можуть призводити до вибіркового підходу до розслідувань або навіть до відмови від співпраці.

3. *Обмежені ресурси та технічні можливості.* Розслідування воєнних кримінальних правопорушень вимагає значних ресурсів, охоплюючи фінансові, людські та технічні. Не всі держави мають відповідні можливості для ефективного проведення таких розслідувань, що може обмежувати їхню здатність співпрацювати на міжнародному рівні.

4. *Затримки у процедурі екстрадиції.* Процес екстрадиції підозрюваних може бути ускладнений через юридичні та політичні бар'єри, що затримує розслідування та судові процеси.

5. *Збирання та обмін доказами.* Збирання, збереження та обмін доказами між державами можуть бути ускладнені через різні стандарти доказовості, що може впливати на ефективність розслідувань.

Незважаючи на існуючі механізми співпраці, держави стикаються з низкою викликів, таких як політичні розбрати, обмежені ресурси та технічні труднощі. Тому важливо продовжувати вдосконалювати міжнародне співробітництво, забезпечувати належну підтримку розслідувань та сприяти розвитку механізмів справедливості для жертв воєнних кримінальних правопорушень.

Крім того, розслідування воєнних кримінальних правопорушень є складним та ресурсозатратним процесом, який вимагає тісної співпраці між державами. Зарубіжні країни надають Україні різноманітну допомогу в цій сфері, зокрема правову експертизу, технічну підтримку та участь у спільних слідчих групах.

Основними напрямками допомоги зарубіжних країн під час розслідування кримінальних правопорушень є:

1. *Правова та технічна підтримка.* Міжнародні партнери, зокрема країни Європейського Союзу, надають Україні правову експертизу та технічну допомогу для ефективного розслідування воєнних злочинів. Це охоплює навчання персоналу, обмін досвідом та надання необхідних ресурсів.

2. *Фінансова підтримка.* Фінансування зовнішньої допомоги, зокрема від Сполучених Штатів Америки, є важливим для забезпечення ресурсами органів, що займаються розслідуванням воєнних злочинів. Однак замороження такого фінансування може негативно вплинути на можливості проведення розслідувань.

3. *Участь у міжнародних слідчих групах.* Створення спільних слідчих груп, до яких долучаються представники різних країн, дає змогу об'єднати ресурси та експертизу для ефективного розслідування. Наприклад, Україна, Литва та Польща створили спільну слідчу групу для розслідування злочинів агресії та воєнних кримінальних правопорушень, вчинених російською федерацією.

4. *Співпраця з міжнародними організаціями.* Інтерпол надає Україні доступ до своїх інструментів для розслідування воєнних кримінальних правопорушень, що сприяє

ефективному обміну інформацією та координації дій між правоохоронними органами різних країн.

Міністерство внутрішніх справ України активно співпрацює з міжнародними партнерами для розслідування воєнних кримінальних правопорушень, вчинених російськими військовими на території України. Партнери з Європейського Союзу надають практичну та консультативну допомогу, зокрема у фіксації злочинів агресії та ідентифікації жертв за допомогою сучасних ДНК-лабораторій.

З квітня 2022 року на базі Аналітичного проєкту Європолу функціонує Єдина платформа для збирання, зберігання та аналітичної обробки оперативних даних про воєнні кримінальні правопорушення. Це сприяє ефективному обміну інформацією та координації дій між правоохоронними органами різних країн.

Висновки. Однак, незважаючи на активну міжнародну підтримку, основною проблемою залишається те, що більшість підозрюваних воєнних злочинців перебувають на території російської федерації, що ускладнює їх арешт та екстрадицію.

Завдяки цій міжнародній співпраці МВС України прагне забезпечити справедливість та покарання для тих, хто несе відповідальність за воєнні кримінальні правопорушення проти українського народу.

Незважаючи на значну підтримку, Україна стикається з викликами, як-от можливе скорочення участі окремих країн у спільних слідчих групах. Наприклад, США вирішили вийти з Міжнародного центру з переслідування за злочин агресії проти України (ІСПА), що може вплинути на обсяг наданої допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорадча група з розслідування воєнних злочинів і злочинів проти людяності (дгвз, дорадча група) для України / Представництво Європейського Союзу в Україні : офіційний вебсайт. URL : https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/дорадча-група-з-розслідування-воєнних-злочинів-і-злочинів-проти-людяності-дгвз-дорадча-група-для_uk?s=232&utm_source=chatgpt.com
2. Міжнародно-правова допомога та співробітництво у кримінальному судочинстві України [Текст] : зб. док. : у 2 ч. / уклад. І. І. Когутич ; ЛНУ ім. Івана Франка, Кафедра кримінального процесу і криміналістики. Л. : Тріада плюс, 2004. Ч. 1 [Б. м.] : [б.в.], 2004. 940 с.
3. Розслідування воєнних злочинів 1000 днів війни. Як США допомагали Україні та як змінювалась політика Вашингтона / Видання «Голос Америки» : офіційний вебсайт. URL : https://www.holosameryky.com/a/rozsliduvannia-voiennyh-zlochyniv-1000-dniv/7868423.html?utm_source=chatgpt.com
4. Співпраця України з МКС: що може міжнародне правосуддя? URL : https://mil.in.ua/uk/blogs/spivpratsya-ukrayiny-z-mks-shho-mozhe-mizhnarodne-pravosuddya/?utm_source=chatgpt.com
5. Європол долучився до міжнародної групи, що розслідує воєнні злочини РФ в Україні / Видавництво «Право» : офіційний вебсайт. URL : https://pravo.ua/ievropol-doluchyvsia-do-mizhnarodnoi-hrupy-shcho-rozsliduie-voienni-zlochyny-rf-v-ukraini/?utm_source=chatgpt.com

REFERENCES

1. Doradcha hrupa z rozsliduvannia voiennykh zlochyniv i zlochyniv proty liudianosti (dhvz, doradcha hrupa) dlia Ukrainy / Predstavnytstvo Yevropeiskoho Soiuzu v Ukraini : ofitsiyni sait. URL : https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/doradcha-hrupa-z-rozsliduvannia-voiennykh-zlochyniv-i-zlochyniv-proty-liudianosti-dhvz-doradcha-hrupa-dlia_uk?s=232&utm_source=chatgpt.com
2. Mizhnarodno-pravova dopomoha ta spivrobitnytstvo u kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy [Tekst] : zb. dok. : u 2 ch. / uklad. I. I. Kohutych ; LNU im. Ivana Franka, Kafedra kryminalnoho protsesu i kryminalistyky. L. : Triada plius, 2004. Ch. 1 [B. m.]: [b.v.], 2004. 940 s.
3. Rozsliduvannia voiennykh zlochyniv 1000 dniv viiny. Yak SShA dopomahaly Ukraini ta yak zminiuvalas polityka Vashynhtona / Vydannia «Holos Ameryky» : ofitsiyni sait. URL : https://www.holosameryky.com/a/rozsliduvannia-voiennykh-zlochyniv-1000-dniv/7868423.html?utm_source=chatgpt.com
4. Spivpratsia Ukrainy z MKS: shcho mozhe mizhnarodne pravosuddia? URL : https://mil.in.ua/uk/blogs/spivpratsya-ukrayiny-z-mks-shho-mozhe-mizhnarodne-pravosuddia/?utm_source=chatgpt.com
5. Yevropol doluchyvsia do mizhnarodnoi hrupy, shcho rozsliduie voienni zlochyny rf v ukraini / Vydavnytstva «Pravo» : ofitsiyni sait. URL : https://pravo.ua/ievropol-doluchyvsia-do-mizhnarodnoi-hrupy-shcho-rozsliduie-voienni-zlochyny-rf-v-ukraini/?utm_source=chatgpt.com

O. V. Chernetska. INTERNATIONAL COOPERATION IN THE INVESTIGATION OF WAR CRIMES OFFENCES

The article examines the peculiarities of international cooperation of law enforcement agencies in the investigation of war criminal offences. It is noted that the study of international cooperation in the investigation of war criminal offences is extremely relevant in modern conditions, in particular in the context of a full-scale war on the territory of Ukraine. Effective investigation of such criminal offences requires close cooperation between state authorities, international institutions and civil society.

It is proved that cooperation of states in the investigation of war crimes is a key element of ensuring justice and punishment of perpetrators. It includes the exchange of information, creation of joint investigative teams, extradition of suspects and other forms of cooperation. Through such cooperation, the international community can effectively respond to serious violations of international law.

It is concluded that the creation of joint investigative teams allows combining the resources and expertise of different countries for the effective investigation of war crimes. For example, in March 2022, Ukraine, Lithuania and Poland formed a joint investigation team to investigate crimes of aggression and war crimes committed by the Russian Federation. Later, Estonia, Latvia and Slovakia joined the group. This group became one of the largest in the history of Eurojust.

*Чернецька О. В. Міжнародне співробітництво
під час розслідування воєнних кримінальних правопорушень*

It is determined that the investigation of war crimes is a complex and resource-intensive process that requires close cooperation between states. Foreign countries provide Ukraine with various types of assistance in this area, including legal expertise, technical support and participation in joint investigation teams.

The article highlights the main areas of foreign assistance in the investigation of criminal offences:

1. Legal and technical support. International partners, including the European Union, provide Ukraine with legal expertise and technical assistance for the effective investigation of war crimes. This includes staff training, exchange of experience and provision of necessary resources.

2. Financial support. Funding from external assistance, in particular from the United States of America, is essential to provide resources for war crimes investigations. However, the freezing of such funding could have a negative impact on the ability to conduct investigations.

3. Participation in international investigative teams. The creation of joint investigative teams involving representatives of different countries allows for the pooling of resources and expertise for effective investigations. For example, Ukraine, Lithuania and Poland have established a joint investigation team to investigate crimes of aggression and war crimes committed by the Russian Federation.

4. Cooperation with international organisations. Interpol provides Ukraine with access to its tools for investigating war crimes, which facilitates effective information exchange and coordination between law enforcement agencies of different countries.

Keywords: *war crimes, investigation, International Criminal Court, international cooperation, criminal offences against peace and security of mankind, foreign experience.*

Стаття надійшла до редколегії 26 березня 2025 року